

บทที่ 2

คำจำกัดความและ ความหมายที่เกี่ยวข้อง

คานิยามของคำที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รวมถึงงานด้านสวัสดิการสังคมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีหลายคำ ซึ่งแต่ละคำจะมีความหมายในตัวเอง และมีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยในฉบับนี้ ได้ให้ความหมายของคำต่าง ๆ ดังนี้ *

1) การพัฒนาสังคม (*Social Development*) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม เพื่อประชาชนจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย การมีงานทำ มีรายได้ที่เพียงพอในการครองชีพ ประชาชนได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรม มีคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

2) ความมั่นคงของมนุษย์ (*Human Security*) หมายความว่า การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวังและมีความสุข ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

3) ความมั่นคงทางสังคม (*Social Security*) หมายถึง การดำเนินงานทั้งของรัฐและสังคมที่จะช่วยลดปัญหาความยากจน ตลอดจนขจัดภัยพิบัติต่าง ๆ ฉะนั้น ความมั่นคงทางสังคมจึงมีความหมายกว้างขวาง กล่าวถึงมาตรการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อที่จะขจัดความยากจน และความเสี่ยงภัยต่าง ๆ โดยทั่วไปความมั่นคงทางสังคมจะครอบคลุมถึง การช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคม และการบริการสังคม

4) สวัสดิการสังคม (*Social Welfare*) หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคมและการพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการและบริการทางสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการทางสังคมในทุกระดับ

5) **สังคมสงเคราะห์ (Social Work)** หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ทางวิชาชีพในการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน ทั้งที่ประสบและไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมเพื่อช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมต่อไป

6) **การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance)** หมายถึง การช่วยเหลือประชาชนผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน โดยฝ่ายผู้ให้บริการหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีการค้นหาสำรวจข้อเท็จจริงว่าผู้ที่ได้รับบริการนั้นมีปัญหาจากงานหรือเดือดร้อนจริงสมควรแก่การได้รับการบริการช่วยเหลือ

7) **การประกันสังคม (Social Insurance)** หมายถึง มาตรการหนึ่งในการจัดการสวัสดิการสังคม เพื่อคุ้มครองป้องกันประชาชนที่มีรายได้ประจำ ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อน เมื่อต้องสูญเสียรายได้ทั้งหมด หรือบางส่วนหรือมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ เพื่อให้มีหลักประกันด้านการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

8) **การบริการสังคม (Social Services)** หมายถึง หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของรัฐบาลและเอกชนที่มีต่อประชาชนในการจัดสรรบริการ เพื่อสร้างเสริมชีวิตความเป็นอยู่และสวัสดิภาพของประชาชน ด้วยจุดมุ่งหมายของการป้องกัน การบำบัดความเดือดร้อน การสร้างเสริมและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่สภาพ ทั้งนี้บริการสังคมจะแตกต่างจากบริการสาธารณะและสาธารณูปโภค ด้วยปัจจัยของการเป็นบริการที่มุ่งเน้นสวัสดิภาพของบุคคลมากกว่าการจัดสรรบริการทางกายภาพเพื่อชุมชน และโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

9) **การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection)** หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ความคุ้มครองหรือให้หลักประกันทางสังคมในด้านต่าง ๆ อาทิ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ระบบประกันสังคม และบริการสังคม โดยให้ความสำคัญแก่กลุ่มประชากรที่ยากจน และด้อยโอกาส เพื่อให้ได้รับสิทธิทางสังคมในฐานะที่เป็นมนุษย์ อันเป็นความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

10) **โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets)** หมายถึง ระบบการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน คนด้อยโอกาส รวมทั้งผู้ได้รับการเสี่ยงภัยต่างๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง โดยได้รับสิทธิพื้นฐานเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป การดำเนินงานทางด้านโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนี้ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีบทบาทในการบริการหรือช่วยเหลือดังกล่าว

11) ผู้ด้อยโอกาส (Vulnerable Groups) หมายถึง ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข การเสียเปรียบ และไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งผู้ที่ประสบปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้ตามปกติ หรือจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ รวมทั้งผู้ถูกทอดทิ้งทางสังคม ได้แก่ ผู้ที่หลุดจากกลไกทางสังคม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร หรือบริการทางสังคมได้ หรือถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม หรือทางการเมือง ขาดสิทธิประโยชน์และโอกาสที่จะยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้น

12) การบูรณาการทางสังคม (Social Integration) หมายถึง การผนวกรวมกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในสังคมไว้เป็นองค์ประกอบหลักของสังคม ทั้งนี้จะต้องยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางเพศ วัย ชาติพันธุ์ อาชีพ สุขภาพอนามัยทางกายและจิต การศึกษา หรืออื่น ๆ

* จากแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 – 2549)

คำนิยามเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ (Definitions of Human Security)

1. คำนิยามจากองค์การสหประชาชาติ (United Nations Definitions)

Kofi Annan:

“ ในท่ามกลางความขัดแย้งเหล่านี้ ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับแนวคิดความมั่นคงก็ได้บังเกิดขึ้น ครั้งหนึ่งคำนี้หมายถึง การป้องกันแนวชายแดนจากการโจมตีจากภายนอก แต่ความต้องการความมั่นคงในปัจจุบันนี้เกิดได้จากการป้องกันชุมชนและประชาชนจากความรุนแรงภายในประเทศ ความจำเป็นที่ความมั่นคงจะมุ่งเอามนุษย์เป็นศูนย์กลางยังเกิดจากการพัฒนาของอาวุธที่มีการทำลายล้างสูง เช่น อาวุธนิวเคลียร์ การมุ่งเน้นที่คำว่า มนุษย์ จึงแสดงถึงขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนมากขึ้น ” 1

“ เราต้องเปิดมุมมองของเราให้กว้างมากขึ้นต่อความหมายของคำว่า สันติภาพ และความมั่นคง สันติภาพ มีความหมายมากกว่าการที่ไม่มีสงคราม ความมั่นคงของมนุษย์ มีความหมายมากกว่าที่เข้าใจกันในคำศัพท์ของการทหารเพียงอย่างเดียว มันจะต้องรวมถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาประชาธิปไตย การปลดอาวุธ การเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และการปกครองด้วยกฎหมาย ” 2

“ ความต้องการที่เราเผชิญยังสะท้อนถึงความเห็นชอบร่วมกันว่า ความมั่นคงนั้น ไม่สามารถอธิบายแบบเดิมได้คือการไม่มีการใช้กำลังอาวุธทั้งระหว่างรัฐและภายในรัฐ แต่มันมีความหมายรวมถึงการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน การที่พลเรือนถูกบังคับให้ย้ายถิ่น การก่อการร้ายข้ามชาติ การ

ขยายตัวทั่วโลกของโรคเอดส์ การค้ายาเสพติดและอาวุธ การทำลายสิ่งแวดล้อม ล้วนคุกคามโดยตรงต่อความมั่นคงของมนุษย์ จึงบังคับให้เราต้องปรับการคิดให้ขยายครอบคลุมถึงเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย” 3

“ ความมั่นคงของมนุษย์ มีความหมายกว้างกว่าการไม่มีการใช้กำลังอาวุธ มันรวมถึงสิทธิมนุษยชน การบริหารจัดการที่ดี การเข้าถึงการศึกษา การสาธารณสุข และการให้ความมั่นใจได้ว่าบุคคลทุกคนมีโอกาสและมีทางเลือกที่จะบรรลุศักยภาพของตัวเอง ทุก ๆ ขั้นตอนของการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ยังก้าวไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน การสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ และการป้องกันความขัดแย้ง การปลอดจากความต้องการ ปลอดจากความกลัว และโอกาสของคนรุ่นต่อไปที่จะได้รับช่วงสิ่งแวดล้อมที่คงความเป็นธรรมชาติอันงดงาม นี่คือการสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงของชาติ ” 4

Sadako Ogata, (former) United Nations High Commissioner for Refugees:

“ เมืองคํประกอบสำคัญหลายประการที่รวมกันเป็นความมั่นคงของมนุษย์ ประการแรก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญก็คือ โอกาสที่พลเมืองจะมีชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุขและมั่นคงปลอดภัยในถิ่นของตน ซึ่งหมายถึง ความสามารถของรัฐและพลเมืองที่จะป้องกันและแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติ และไม่ใช้ความรุนแรง ประการที่สอง ประชาชนต้องได้รับสิทธิและโอกาสต่าง ๆ โดยไม่ถูกแบ่งแยก ได้แก่ สิทธิมนุษยชน สิทธิทางการเมือง สิทธิทางสังคม สิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิทางวัฒนธรรม ประการที่สาม การเข้าถึงกระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมือง ทางสังคมและทางเศรษฐกิจ และได้รับประโยชน์จากเรื่องนี้อย่างเท่าเทียมกัน ประการที่สี่ ได้แก่ การสร้างนิติรัฐ และระบบยุติธรรมที่มีอิสระแต่ละบุคคลในสังคมควรจะได้รับสิทธิและหน้าที่ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ” 5

“ การคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษย์แตกต่างกันไปตั้งแต่การเมือง การทหาร รวมถึงสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเหล่านี้สร้างความรู้สึกไม่มั่นคงต่อประชาชน เช่น การฝังกับระเบิดตามชายแดน การแพร่กระจายของอาวุธ การค้ายาเสพติดข้ามชาติ การขยายของโรค HIV ดังนั้น อีกครั้งหนึ่งที่ดิฉันขอให้ความเห็นเรื่องความไม่มั่นคงของมนุษย์ในมุมมองของตัวเองว่าหนึ่งในปัจจัยหลักที่สร้างความไม่มั่นคง ก็คือ การขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพทางการเมืองที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ” 6

Ramesh Thakur, Vice Rector, Peace and Security, United Nations University:

“ ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง คุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งด้านสังคมและด้านการปกครอง สิ่งใดก็ตามที่ลดคุณภาพของชีวิตไม่ว่าแรงผลักดันทางด้านประชากร การลดน้อยลงของ

การเข้าถึงทรัพยากรหรืออื่น ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการคุกคามต่อความมั่นคง ในทางกลับกัน สิ่งใดก็ตามที่ช่วยยกระดับคุณภาพของชีวิต การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ การเพิ่มอำนาจทางสังคมและการเมือง หรืออื่น ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สนับสนุนความมั่นคงของมนุษย์” 7

United Nations Development Programme (UNDP):

“ ความมั่นคงของมนุษย์ สามารถกล่าวได้ใน 2 ลักษณะ ประการแรก คือ การปลอดภัยจากการคุกคามที่เรื้อรัง เช่น ความอดอยาก โรคทางกายและทางจิต ประการที่สอง คือ การปกป้องคุ้มครองจากภาวะเฉพาหน้าที่เกิดการคุกคามขึ้นทันทีทันใดในชีวิตประจำวัน หรือในครอบครัว ในที่ทำงาน หรือในชุมชน การคุกคามเหล่านี้ปรากฏขึ้นได้ทุกระดับของการพัฒนาของชาติ ”

8

“ รายการแสดงการคุกคามต่าง ๆ มีมาก แต่ส่วนใหญ่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มหลัก ๆ ได้ดังนี้ :

- * ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
- * ความมั่นคงทางอาหาร
- * ความมั่นคงทางสุขภาพ
- * ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม
- * ความมั่นคงส่วนบุคคล
- * ความมั่นคงของชุมชน
- * ความมั่นคงทางการเมือง ” 9

United Nations Deputy Secretary-General Louise Frechette:

“ ในเรื่อง ความมั่นคงของมนุษย์ เราหมายถึงอะไร ? เราแสดงความหมายด้วยเรื่องง่าย ๆ นั่นคือ มันหมายถึงสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์ทั้งชายและหญิงในทุกส่วนของโลกให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งได้แก่ การที่ครอบครัวมีอาหารกินอย่างเพียงพอ มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีสุขภาพที่ดี มีโรงเรียนสำหรับเด็ก ๆ มีการปกป้องในชีวิตและทรัพย์สินทั้งจากผู้คนและจากธรรมชาติ และรวมถึงการที่พลเมืองไม่ได้ถูกกดขี่โดยรัฐ แต่มีการใช้กฎหมายในการปกครอง ” 10

Hans Van Ginkel (Rector, United Nations University) and Edward Newman:

“ ในเชิงนโยบาย ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การบูรณาการความยั่งยืนของความมั่นคงจากความหวาดกลัว ความขัดแย้ง ความไม่รู้ ความยากจน ความเสื่อมถอยทางสังคมและวัฒนธรรม และความหิวโหย ” 11

2. คำนิยามจากรัฐบาลต่าง ๆ (Government Definitions)

รัฐบาลประเทศแคนาดา :

“ สำหรับแคนาดา ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การปลอดจากการคุกคามที่รุนแรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน แคนาดาได้ระบุนโยบายต่างประเทศไว้ 5 ข้อ สำหรับการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ดังนี้ :

1. การป้องกันพลเมือง เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงมาตรฐานระหว่างประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อลดการทำลายล้างมนุษย์ด้วยอาวุธจากการขัดแย้ง
2. ปฏิบัติการส่งเสริมสันติภาพ เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพขององค์การสหประชาชาติ ด้วยการสนับสนุนด้านต่าง ๆ รวมถึงบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญจากประเทศต่าง ๆ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญแคนาดา
3. การป้องกันความขัดแย้ง สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันและบรรเทาความขัดแย้ง รวมถึงการเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง
4. การบริหารจัดการที่ดีและตรวจสอบได้ เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการจัดการและการตรวจสอบ เพื่อสร้างมาตรฐานของระบอบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน
5. ความปลอดภัยสาธารณะ เกี่ยวข้องกับการสร้างความชำนาญ ศักยภาพ และเครื่องมือต่าง ๆ ระหว่างประเทศ เพื่อต่อสู้กับการเติบโตขึ้นขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ” 12

เครือข่ายความมั่นคงของมนุษย์ :

“ โลกแห่งมนุษยธรรมที่ซึ่งประชาชนสามารถอาศัยอยู่อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรี ปลอดจากความยากจนและการสูญเสียความหวังยังคงเป็นความฝันของคนทั้งมวล ในโลกดังกล่าวนี้นี้ แต่ละบุคคลจะได้รับประกันให้ปลอดจากความหวาดกลัว และปลอดจากความขาดแคลน รวมถึงได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง การสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ก็คือความหวังที่สำคัญที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้นี้ ส่วนประกอบที่สำคัญของความมั่นคงของมนุษย์

จึงหมายถึง การปลอดจากความคุกคามต่อสิทธิ ต่อความสงบสุขและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ” 13

รัฐบาลประเทศญี่ปุ่น :

1. “ ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การคุ้มครองป้องกันชีวิตและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล รัฐบาลญี่ปุ่น (เช่นเดียวกับประเทศจำนวนมาก) มีความเชื่อว่า ความมั่นคงของมนุษย์ สามารถบังเกิดขึ้นได้แน่ ถ้าชีวิตประชาชนแต่ละคนปลอดจากความหวาดกลัว และปลอดจากความขาดแคลน ” 14

2. “ ญี่ปุ่นเน้นเรื่อง ความมั่นคงของมนุษย์ จากโมทัศน์ของการพยายามสร้างความเข้มแข็งให้กับชีวิตมนุษย์ เพื่อต่อสู้กับการคุกคามต่าง ๆ ได้ เช่น จากความยากจน จากการทำลายสิ่งแวดล้อม จากการค้ายาเสพติด จากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จากโรคติดต่อ เช่น HIV / AIDS จากการหลั่งไหลของผู้อพยพ จากภัยระเบิดที่ฝังอยู่ใต้ดินตามชายแดน และได้พยายามค้นหาวิธีการริเริ่มใหม่ ๆ เพื่อให้บรรลุสู่เรื่องดังกล่าว ” 15

3. คำนิยามจากเอกสารทางวิชาการ (Definitions from Academic Papers)

Kanti Bajpai:

“ ความมั่นคงของมนุษย์ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและเสรีภาพของบุคคล จากการคุกคามด้วยความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม การส่งเสริมการพัฒนามนุษย์และการบริหารจัดการที่ดี และในกรณีที่เป็น การลงโทษหรือการใช้กำลังยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ การร่วมมือของรัฐ องค์กรนานาชาติ NGO และกลุ่มประชาสังคม จะช่วยสร้างความสำคัญให้กับความมั่นคงของมนุษย์ ” 16

Lincoln Chen:

“ คำว่า ความมั่นคงของมนุษย์ เน้นตรงแนวคิดเรื่องความมั่นคงเพื่อการอยู่รอดของชีวิตมนุษย์ ความผาสุกและเสรีภาพ เรารวมแนวคิดของความมั่นคงของมนุษย์ว่าเป็นผลลัพธ์สุดท้ายหรือเป้าหมาย ในบรรดาความเกี่ยวพันกับความมั่นคงในรูปแบบอื่น (เช่น ความมั่นคงทางการทหาร) ถือว่าไม่ใช่ผลลัพธ์สุดท้าย และเป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อบรรลุผลลัพธ์สุดท้าย คือ ความมั่นคงของมนุษย์ ” 17

David T. Graham and Nana K. Poku:

“ ยิ่งไปกว่านั้นมุมมองเรื่องความมั่นคงว่าเป็นเรื่องของบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐหนึ่ง แต่ในมุมมองของเรา เรื่องความมั่นคงเป็นเรื่องของบุคคลในฐานะที่เป็นชีวิตมนุษย์ แนวความคิดเรื่องความมั่นคงและอิสรภาพของมนุษย์จึงเป็นเรื่องของจริยธรรมและศีลธรรม จากแนวคิดดังกล่าวจึงมุ่งเน้นไปที่ความสำคัญของความไม่มั่นคงที่เผชิญหน้ามนุษย์มากกว่ารัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ความมั่นคงของมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่อยู่เหนือความเชื่อหรือหลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่เคยกระทำมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้พยพหรือผู้ลี้ภัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาของการเมืองระหว่างรัฐและตามมาด้วยปัญหาทางจริยธรรมและศีลธรรม ” 18

Anne Hammerstad:

“ จากแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงก็คือ การพัฒนาสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ เพื่อนำพาชีวิตของมนุษย์ไปสู่อิสรภาพและมีศักดิ์ศรี ” 19

Gary King and Christopher Murray:

“... จำนวนเวลา (ปี) ในอนาคต ที่ต้องใช้เวลาเพื่อให้พ้นสภาวะของความยากจน ” 20

“... คำแนะนำของเราเกี่ยวกับชุดของการวัดความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ รายได้ สภาวะสุขภาพ การศึกษา อิสรภาพ และความเป็นประชาธิปไตย ” 21

Jennifer Leaning, M.D., S.M.H., and Sam Arie:

“ ความมั่นคงของมนุษย์ คือ พื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน มันเป็นผลมาจากความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งในโอกาสที่เกิดวิกฤติเฉพาะหน้า หรือการคุ้มครองชีวิตในระยะยาว ความมั่นคงของมนุษย์ คือ การสนับสนุนศักยภาพให้บุคคลหรือกลุ่มที่จะบรรลุมาตรฐานการดำรงชีวิตขั้นต่ำของตัวเองและสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งในอนาคต องค์ประกอบที่สามารถวัดได้สรุปได้ย่อ ๆ ดังนี้ คือ ความรู้สึกผูกพันยั่งยืนต่อบ้านของตน เครือข่ายสัมพันธ์ภายในครอบครัวและสังคม การยอมรับในอดีตที่ผ่านมาและอนาคตที่ดีที่จะมาถึง คำแนะนำต่อการวัดองค์ประกอบเหล่านี้ก็คือ การวัดดัชนีชี้วัดทางลบ (เช่น การเคลื่อนย้ายของสังคม การไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และอัตราดอกเบี้ยการเช่าซื้อ) ตามหน่วยวัดต่าง ๆ ต่อไป ” 22

โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโลกและความมั่นคงของมนุษย์

Steven Loneragan, Kent Gustavson, and Brian Carter:

“ ในขณะทีมนโยบายของเราเปลี่ยนแปลง ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปรับกรอบความคิดของเราให้ทันการเปลี่ยนแปลงนี้ วิธีหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงคือ การให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมและสังคม เมื่อเราทราบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเราและวิถีทางที่เราสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางสังคม และทางการเมือง ในแนวทางนี้ ความมั่นคงของมนุษย์จะถูกบรรลุผล เมื่อบุคคลและชุมชนมีความสัมพันธ์กันดังนี้ :

* มีสิ่งสนับสนุนมากเพียงพอที่จะหยุดยั้ง หรือแบ่งเบา หรือปรับตัวต่อการคุกคามต่อมนุษย์ ต่อสิ่งแวดล้อมและสิทธิทางสังคม

* มีความสามารถและอิสระที่จะดำเนินการต่อสิ่งสนับสนุนเหล่านี้ และ

* มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการแสวงหาสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ

“ ความมั่นคงของมนุษย์แทรกตัวอยู่ในคำกล่าวถึงปัญหาซึ่งมักจะเกี่ยวกับความยากจนและความเท่าเทียมในสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และนำมาซึ่งความไม่มั่นคงและขัดแย้ง ” 23

Global Environmental Change and Human Security Project Website:

“ ความมั่นคงของมนุษย์ ไม่เพียงแต่สนใจเรื่องการคุกคามต่อบุคคลทั้งหลายทางด้านกายภาพ มันยังรวมถึงสถานะทางเศรษฐศาสตร์ สุขภาพ และความสนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม ” 24

George MacLean:

“ ในความหมายที่กว้างขวางออกไป ความมั่นคงของมนุษย์เปลี่ยนจุดเน้นของเราจากความมั่นคงตามชายแดนแบบเก่าไปสู่เรื่องของชีวิตประชาชน ความมั่นคงของมนุษย์ตระหนักถึงความจริงว่าการปกป้องคุ้มครองชีวิตแต่ละบุคคลนั้นมิได้เกิดจากระบบรักษาความปลอดภัยของรัฐ ในฐานะหน่วยงานทางการเมืองเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังเกิดจากการเข้าถึงระบบสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ความมั่นคงของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องเฉพาะที่เอาประโยชน์ต่าง ๆ ของประชาชน (การศึกษาสาธารณสุข พลังงานสันติราษฎร์) มามัดรวมกันเอาไว้ แต่ความมั่นคงของมนุษย์ยังมีความหมายถึงการปกป้องประชาชนจากความรุนแรงทางโครงสร้างแอบแฝงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย เช่น ความรุนแรงที่เกิดจากการเสื่อมโทรมของธรรมชาติ จากการอพยพย้ายถิ่นของผู้คน เพราะฉะนั้น ในความคิดแบบเก่าเรื่องความมั่นคงชายแดนจะเกี่ยวกับความรุนแรงที่มีรูปแบบแน่นอน คือ สงครามระหว่างรัฐ ความมั่นคงของมนุษย์กลับให้ความสนใจในเนื้อหาของ ความรุนแรงทางโครงสร้างที่ไร้รูปแบบอันเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของบุคคลแต่ละชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว รวมถึงในชุมชนและสิ่งแวดล้อม ” 25

Astri Suhrke:

“ไม่ว่าการคุกคามจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือความรุนแรงทางกายภาพ เครื่องมือที่ช่วยคุ้มครองป้องกันจะต้องเกิดขึ้นทันที และมีการลงทุนเพื่อปรับปรุงในระยะยาวต่อไป ข้อปฏิบัติหลักของความมั่นคงของมนุษย์ก็คือ ผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่อ่อนแอที่สุดควรได้รับการดูแลก่อน ไม่มีผู้ใดตัดสินได้ว่ากลุ่มผู้อ่อนแอไหนเป็นใคร แต่เราอาจจะใช้หลักฐานจากการที่ว่าผู้ใดมีโอกาสที่จะได้รับความคุกคามอย่างรุนแรงต่อชีวิต หรือยากไร้จนไม่อาจจะมีชีวิตอยู่ได้ ผู้นั้นถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อ่อนแอที่สุด ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้ :

- * กลุ่มผู้ประสบภัยสงครามและความขัดแย้งภายใน
- * กลุ่มยากไร้ที่มีชีวิตความเป็นอยู่แร้นแค้นหรืออยู่สุดขอบของความหายนะทางเศรษฐกิจ
- * กลุ่มผู้ประสบภัยหายนะทางธรรมชาติ

อาจกล่าวได้ว่า สภาพของความยากไร้ ขาดแคลนที่รุนแรง ก็ไม่ต่างไปจากสภาพของผู้ที่ได้รับการกระทำด้วยความรุนแรงในช่วงของความขัดแย้ง นี่คือนวนคิดเรื่อง “ความรุนแรงจากโครงสร้างของ Johan Galtung” ” 26

Caroline Thomas:

1. “ความมั่นคงของมนุษย์ บรรยายถึงสถานะความเป็นอยู่ที่อยู่ในระดับของความจำเป็นพื้นฐานทางด้านวัตถุ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนของตนได้รับการยอมรับ ความมั่นคงของมนุษย์นั้นจะถูกแบ่งแยกมิได้ มันไม่สามารถจะถูกสั่งหรือบังคับให้เกิดขึ้นโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ” 27

2. “ ในขณะนี้ ความเพียงพอทางวัตถุ เป็นเรื่องหนึ่งผนวกเข้ากับ ความต้องการในด้านที่ไม่ใช่วัตถุ รวมกันเป็นความต้องการเชิงคุณภาพเพื่อความมั่นคงของมนุษย์ ”

“ ในมุมมองเชิงปริมาณของความเพียงพอทางวัตถุ ความมั่นคงของมนุษย์จะเน้นไปที่การบรรลุความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และการรักษาโรคเพื่อการอยู่รอดของชีวิต

ในมุมมองเชิงคุณภาพของความมั่นคงของมนุษย์ เน้นที่การบรรลุศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในฐานะอิสระส่วนบุคคลที่จะมีทางเลือกของตัวเองในชุมชน การปลดปล่อยจากโครงสร้างทางสังคมที่กดขี่ทั้งระดับโลก ระดับชาติ หรือภายในประเทศ เป็นส่วนสำคัญของเรื่องความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตัวเอง ” 28

4. คำนิยามเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงจากโครงสร้าง (Definitions of Structural Violence)

Johan Galtung:

“ เราหมายถึงรูปแบบของความรุนแรงที่มีผู้ปฏิบัติโดยใช้ความรุนแรงว่าเป็นความรุนแรงส่วนบุคคลหรือความรุนแรงโดยตรง และรูปแบบของความรุนแรงที่ไม่มีผู้ปฏิบัติว่าเป็นความรุนแรงจากโครงสร้างหรือความรุนแรงโดยทางอ้อม ในความรุนแรงจากโครงสร้างอาจไม่มีผู้ใดได้รับอันตรายโดยตรงจากบุคคลอื่น แต่ความรุนแรงถูกทำให้เกิดขึ้นในโครงสร้าง (ทางสังคม) และแสดงให้เห็นว่าบุคคลมีอำนาจไม่เท่ากัน ซึ่งผลที่ตามมาคือ การได้รับโอกาสในชีวิตไม่เท่ากัน ” 29

“ เช่น ประชาชนถูกปล่อยให้หิวอดอยาก โดยการจงใจไม่ให้ความช่วยเหลือ ความรุนแรงชนิดนี้ คือ ความรุนแรงจากโครงสร้าง

เราแบ่งแยกเรื่องความรุนแรงออกเป็น 2 ทาง โดยการจับคู่กันว่า

เรื่องของ บุคคล - โครงสร้าง

โดยตรง - โดยอ้อม

ความรุนแรงที่เราเคยเห็นกันชัด ๆ ได้แก่ การมีการตอบโต้กันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายกระทำกับฝ่ายถูกกระทำ เช่น เห็นจากภาพยนตร์ ละคร เหล่านี้เราเรียกว่าความรุนแรงส่วนบุคคล เพราะว่ามันผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ และเป็นผู้ถูกกระทำ แต่ถ้าความรุนแรงโดยปราศจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนเราเรียกว่า ความรุนแรงจากโครงสร้าง ดังนั้น ถ้าสามีคนหนึ่งทำร้ายภรรยาของเขา ก็ชัดเจนว่าเป็นความรุนแรงส่วนบุคคล แต่ถ้าสามีดันคนปล่อยให้ภรรยาอดอยากไม่ได้รับการเอาใจใส่โง่เงาเหล่านี้ ถือว่าเป็นความรุนแรงจากโครงสร้าง เช่นเดียวกัน ในสังคมหนึ่งปล่อยให้กลุ่มคนรวยมีอายุยืนยาวเป็น 2 เท่าของกลุ่มคนจน ถือว่ามีความรุนแรงเกิดขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำเกิดขึ้นเหมือนดังเช่นคนหนึ่งไล่ฆ่าคนอื่น เป็นต้น ” 30

5. คำนิยามเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงทางวัฒนธรรม (Definitions of Cultural Violence)

Johan Galtung:

“ โดยคำความรุนแรงทางวัฒนธรรม เราหมายถึงทุก ๆ ด้านของวัฒนธรรม ภายใตชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของสังคมถูกเสริมด้วยศาสนาและความเชื่อถือ ภาษา และศิลปะ วิทยาศาสตร์พื้นฐานและวิทยาศาสตร์ทั่วไป ตรรกะและคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นความรุนแรงโดยตรงหรือความรุนแรงจากโครงสร้าง ” 31

*แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 – 2549)

1 United Nations Secretary-General Kofi Annan. Millenium Report, Chapter 3, p.43-44.

<<http://www.un.org/millennium/sg/report/full.htm>> 08/22/01

2 Kofi Annan. "Towards a Culture of Peace."

<<http://www.unesco.org/opi2/lettres/TextAnglais/AnnanE.html>>08/22/01

3 Kofi Annan. *Report of the Secretary-General on the Work of the Organization*. General Assembly Official Records Fifty-fifth session Supplement No.1 (A/55/1). New York: United Nations, 2000, p.4.

<<http://www.un.org/documents/sg/report00/a551e.pdf>> 08/27/01

4 Kofi Annan. "Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia." Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10, 2000. Press Release SG/SM/7382.

<<http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20000508.sgsm7382.doc.html>> 08/27/01

5 "Inclusion or Exclusion: Social Development Challenges For Asia and Europe." Statement of Mrs. Sadako Ogata United Nations High Commissioner for Refugees at the Asian Development Bank Seminar, 27 April 1998.

<<http://www.unhcr.ch/refworld/unhcr/hcspeech/27ap1998.htm>> 08/22/01

6 "Human Security: a Refugee Perspective." Keynote Speech by Mrs Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, at the Ministerial Meeting on Human Security Issues of the "Lysoen Process" Group of Governments. Bergen, Norway, 19 May 1999.

< <http://www.unhcr.ch/refworld/unhcr/hcspeech/990519.htm>> 08/22/01

7 Ramesh Thakur. "From National to Human Security." *Asia-Pacific Security: The Economics-Politics Nexus*. Eds.

Stuart Harris, and Andrew Mack. Sydney: Allen & Unwin, 1997, p. 53-54.

8 United Nations Development Programme (UNDP). *Human Development Report 1994*. New York: Oxford University Press, 23. <<http://www.undp.org/hdro/1994/94.htm>> 08/02/01

9 Ibid. p. 24-25.

10 Statement by the United Nations Deputy Secretary-General Louise Frechette to a high-level panel discussion on the occasion of the twentieth anniversary of the Vienna International Centre (VIC), October 9, 1999.

<<http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19991012.dsgsm70.doc.html>> 08/02/01

11 Hans Van Ginkel, and Edward Newman. "In Quest of "Human Security." *Japan Review of International Affairs* 14.1 (2000): 79.

12 Foreign ministry website. <<http://www.dfait-maeci.gc.ca/foreignp/humansecurity/menu-e.asp>> 08/22/01

13 Human Security Network homepage. <<http://www.humansecuritynetwork.org/menu-e.asp>> 08/22/01

14 Yukio Takasu. "Toward Effective Cross-Sectorial Partnership to Ensure Human Security in a Globalized World." Statement by Mr. Yukio Takasu, Director-General of Multilateral Cooperation Department, at the Third Intellectual Dialogue on Building Asia's Tomorrow. Bangkok, June 19, 2000.

<http://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/speech0006.html> 08/22/01

15 Government of Japan, Ministry of Foreign Affairs. *Diplomatic Bluebook 1999*, Chapter 2, Section 3.

<<http://www.mofa.go.jp>> 08/22/01

16 Kanti Bajpai. *The Idea of a Human Security Audit*. Joan B. Kroc Institute Report, No. 19. Fall 2000, p. 1-4.

<http://www.nd.edu/~krocinst/ocpapers/op_19_1.PDF> 08/22/01

17 Lincoln Chen. "Human Security: Concepts and Approaches." *Common Security in Asia New Concepts of Human Security*. Eds. Tatsuro Matsumae and Lincoln C. Chen. Tokyo: Tokai University Press, 1995, p.139.

18 David T. Graham, and Nana K. Poku. *Migration, Globalisation and Human Security*. London: Routledge, 2000, p.17.

19 Anne Hammerstad. "Whose Security? UNHCR, Refugee Protection and State Security After the Cold War." *Security Dialogue* 31.4 (2000): 395.

20 Gary King and Christopher Murray. "Rethinking Human Security." *Political Science Quarterly*. (Winter 2002): In Press. Manuscript, p. 2. <<http://gking.harvard.edu/files/hs.pdf>> 08/22/01

21 Ibid. Manuscript, p. 13.

22 Jennifer Leaning, M.D., S.M.H., and Sam Arie. Human Security in Crisis and Transition: A Background Document of Definition and Application. Working Draft, Prepared for US AID / Tulane CERTI. September 2000, p.37.

23 Steven Loneran, Kent Gustavson, and Brian Carter. "The index of Human Insecurity." AVISO Bulletin Issue No. 6 (January 2000).

<<http://www.gechs.org/aviso/AvisoEnglish/six/six.shtml>> 08/24/01

24 < <http://www.knaw.nl/hdp/global.htm>>

25 George MacLean. *The Changing Concept of Human Security: Coordinating National and Multilatera lResponses*. <<http://www.unac.org/canada/security/maclean.html>> 08/22/01

26 Astri Suhrke. "Human Security and the Interests of States." *Security Dialogue*. 30.3 (1999): 265-276.

27 Caroline Thomas, and Peter Wilkin, eds. *Globalization, Human Security, and the African Experience*. Boulder/London: Lynne Rienner Publishers, Inc, 1999, p.3.

28 Caroline Thomas. *Global Governance, Development and Human Security*. London: Pluto Press, 2000, p. 6-7.

29 Johan Galtung. "Violence, Peace, and Peace Research." *Journal of Peace Research* 6 (1969): 170-171.

30 Ibid. p. 171.

31 Johan Galtung. "Cultural Violence." *Journal of Peace Research* 27.3 (1990): 291.
